

NOTÍCIES SENSE SEXISME

Set consells pràctics per informar amb perspectiva de gènere

TEXT MARTA ROQUETA

Un grup de dones reivindicant els seus drets en una manifestació a Madrid l'any 2015 durant el Dia Internacional de la Dona. Foto: Adolfo Luján

En les notícies hi ha un munt de prejudicis, estereotips i mecàniques de treball que acaben afectant, negativament, la visió que la societat té de les dones. Encara hi ha, doncs, molt sexisme als mitjans de comunicació i, per tant, molta feina a fer. Basats en el contingut d'un taller virtual sobre periodisme amb perspectiva de gènere creat per Oxfam Intermón i *La Marea*, aquest article ofereix una sèrie de consells amb l'objectiu d'aprendre noves tècniques que permetin informar des d'una perspectiva no sexista.

La violència contra les dones és la conseqüència més brutal d'un sistema social que les discrimina i les considera inferiors als homes. El periodisme, per la seva capacitat d'analitzar amb visió crítica l'actualitat i de visibilitzar realitats amagades, és fonamental per lluitar-hi. Expertes en comunicació i gènere ens expliquen com fer-ho.

COM ELS AFECTA, A ELLES?

Magda Bandera, directora de *La Marea*, recomana buscar dades desagregades per sexe sobre la matèria que tractem. Sovint, la realitat canviarà en funció del gènere de la persona afectada. “És el cas de les

UNA MANERA PER DESACTIVAR ESTEREOTIPS ÉS IMAGINAR-NOS QUE ESTEM ESCRIVINT SOBRE UN HOME. LA DESCRIPCIÓ ENS XOCARIA?

pensions mínimes, molt més baixes per a les dones, un fet que els condiciona la vida”, apunta.

En l'àmbit laboral, pararem atenció a qüestions com el “sostre de vidre”—les limitacions que impedeixen les dones d'accedir als càrrecs de més responsabilitat—, o a les causes i conseqüències de la bretxa salarial. També visibilitzarem les dones que treballen en sectors masculinitzats.

Lucía Mbomío, reportera a *Aquí la tierra* de TVE, que tracta sobre les feines del camp, explica que sempre intenta buscar dones per a les seves peces. Un dels seus trucs és trobar associacions de dones del sector i, a partir d'aquí, pensar en els temes i perfils a tractar.

ATENTS A LA DIVERSITAT

Evitarem parlar de “la dona” en singular i parlarem de “les dones”. Ser una dona trans, racialitzada o amb una discapacitat pot comportar situacions de vulnerabilitat afegides. Quan ho expliquem, és important presentar-les com a agents de canvi, i no com a meres víctimes d'aquestes situacions. També hem de normalitzar la presència d'aquestes dones, emprant-les com a fonts en notícies que no les afecten específicament. Tal com conclou Lucía Mbomío, “preguntar a les persones racialitzades només sobre racisme és racisme”.

Cada una d'aquestes categories implica, a més, els seus propis estereotips. Mbomío explica que, per exemple, les dones negres solen representar-se en la ficció com a xexis, desenvolupant feines de cura o com a persones que necessiten papers, una realitat que difereix de la de moltes dones

afroeuropnees. En el cas de les persones trans, evitarem relats que les descriguin com a “persones atrapades en un cos equivocat” i sempre les esmentarem amb el gènere i el nom amb què s'identifiquin.

EVITAR ESTEREOTIPS

Els estereotips associats a les dones més freqüents als mitjans són el de la *superwoman*, el de cuidadora i el de dona passiva. Magda Bandera posa com a exemple moltes descripcions d'Angela Merkel: “O se la presenta com la *supermama* o com l'ambiciosa”. Per desactivar estereotips, recomana aplicar la regla de la inversió, és a dir, imaginar-nos que estem escrivint sobre un home: “Si canviem *Hillary Clinton* per *Bill*, la descripció ens xocaria?”.

Així, ens podem plantejar si a les dones les tractem de *tu* i als homes de *vostè*, o si a ells els citem pel nom i cognom i a elles només pel nom. També si tenim tendència a infantilitzar-les. Sol passar en la informació esportiva, on es presenta un equip femení com “les noies”, mentre que els esportistes homes són “els homes”.

Un altre dels estereotips més comuns és el de la dona excepcional, present en articles sobre “grans científiques” o “la primera dona a dirigir alguna cosa”. Bandera suggereix que, en lloc de dedicar peces específiques a dones professionals, s'in-

UN TALLER PENSAT PER ESBORRAR EL SEXISME DELS MITJANS

Oxfam Intermón i *La Marea* han creat un taller virtual sobre periodisme amb perspectiva de gènere, disponible al web www.informarsobreviolenciamachista.com. El taller, gratuït, és obert a tothom que vulgui aprendre noves tècniques per informar des d'una perspectiva no sexista i accedir a recursos audiovisuals i bibliogràfics per ampliar els coneixements sobre la matèria. El taller està dividit en cinc blocs amb recomanacions, tests, exercicis pràctics i entrevistes a periodistes i expertes en comunicació i gènere.

El primer bloc ofereix consells sobre com adoptar una mirada de gènere a les notícies, i inclou un glossari amb conceptes clau per informar des d'una perspectiva feminista. El segon repassa quins són els principals estereotips sobre les dones presents als mitjans, i ofereix consells sobre com emprar el llenguatge inclusivament. El tercer tracta la visibilitat de les expertes a les notícies, mentre que el quart està enfocat a informar amb rigor sobre violències masclistes. L'últim bloc s'ha concebut com un manual de redacció per a periodistes i persones amb càrrecs de responsabilitat.

La iniciativa va néixer arran d'un taller sobre violència contra les dones que les dues entitats van organitzar durant la darrera edició del Congrés de Periodisme Digital d'Osca. L'acte va reunir una vintena de periodistes d'Espanya i de l'Amèrica Llatina, que van reflexionar sobre la necessitat de canviar la manera de comunicar sobre les dones als mitjans i la publicitat. Les participants van concloure que era important sensibilitzar sobre com els mitjans de comunicació i la publicitat transmetien discursos i estereotips que fomenten la desigualtat entre homes i dones, així com la idea que les dones són éssers passius i inferiors.

trodueixin en articles miscel·lanis i que, sobretot, expliquem el seu currículum. Si és rellevant destacar que es tracta d'una dona que és pionera en un àmbit, recomana parlar de les dificultats que tenen les dones d'aquell camp per aconseguir l'èxit.

BUSCAR MÉS EXPERTES

A fi d'augmentar el nombre de dones com a fonts expertes, les especialistes recomanen que cada periodista configuri una agenda pròpia d'expertes. També hem d'evitar que les dones parlin només de temes que es consideren *femenins*, com ara la violència masclista o el consum.

En aquesta línia, ens podem fixar en quins rols desenvolupen les dones que emprem com a fonts en una notícia, perquè moltes solen aparèixer com a fonts d'opinió popular i experiència personal. En sectors

masculinitzats, com la política o l'empresa, podem mirar qui ocupa els segons llocs, com ara les vicepresidències. Si és una

S'INFANTILITZA LES DONES. UN EQUIP FEMENÍ SÓN "LES NOIES", MENTRE QUE EN EL CAS DELS ESPORTISTES S'OPTA PER "ELS HOMES"

dona, podem entrevistar-la a ella. Si tenim dificultats per trobar expertes, hi ha recursos com el Cercador d'Expertes de l'Institut Català de les Dones o les iniciatives Hay Mujeres i Women Also Know Stuff.

RIGOR EN LA VIOLÈNCIA MASCLISTA

Utilitzarem sempre fonts especialitzades, explicarem el context social en què es produeixen els fets i donarem la xifra oficial de dones assassinades des que hi ha

recomptes oficials. Es recomana evitar donar a les notícies un tractament d'última hora: és millor fer un seguiment del cas fins que hi hagi la sentència.

S'ha de tenir en compte que l'única causa dels assassinats és el masclisme dels agressors. Si es considera rellevant destacar que l'agressor té problemes d'alcoholisme, explicarem que és un factor de risc que pot empitjorar una situació de maltractament. També procurarem posar el focus sobre qui comet l'assassinat, respectant la presumpció d'innocència. Un titular com "detingut un home per l'assassinat de la seva esposa", pot ser una bona opció, en lloc de l'habitual "mor una dona". Arran de casos com el de Juana Rivas, Lucía Martínez, periodista especialitzada en gènere, recomana precaució a l'hora de donar veu als denunciats i condemnats, i suggereix comptar amb fonts expertes que contextualitzin els casos.

ATENTS AL LLENGUATGE

Lucía Martínez explica que el masculí genèric pot invisibilitzar la dona. Posa com a exemple una notícia sobre matrimonis infantils, que afecten majoritàriament nenes, però que parlava tota l'estona de *nens*. En casos com aquest, Martínez recomana esmentar que són realitats que afecten

sobretot les dones, i passar a fer servir el femení com a genèric. Martínez recorda, a més, que existeix un femení genèric, "però és sempre sub-

altern", com en el cas dels metges i "les infermeres".

En qüestions més generals, la periodista apunta que emprar un desdoblament al llarg de la notícia pot ser molt feixuc, si bé existeixen altres maneres d'emprar un llenguatge inclusiu. Es pot recórrer a l'ús de substantius genèrics o col·lectius (*ciutadania* en lloc de *ciutadà*), de perífrasis (*classe política* per *polítics*), de mots que incloquin els dos sexes (*l'administració* en lloc dels

A algunes dones amb poder i responsabilitats, com és el cas d'Angela Merkel o Hillary Clinton, se les presenta amb estereotips com el de dones ambicioses.

S'HA D'EVITAR QUE LES DONES PARLIN NOMÉS DE TEMES "FEMENINS", COM PODEN SER LA VIOLÈNCIA MASCLISTA O EL CONSUM

administratiu), o a formes no marcades ("cada assistent va rebre" en lloc d'"els assistents van rebre...").

REVISAR LA PEÇA

Un cop acabada la notícia, és important que la resta de parts, com el material gràfic i audiovisual o la música, siguin coherents amb el text. En el cas de les peces que parlin de violència sexual, per exemple, es recomana evitar músiques que despertin sensacions de morbo i

trenquin estereotips de gènere, i també per reflectir la diversitat de dones present a la societat.

La coherència ha d'anar més enllà de la notícia en el seu conjunt. Lucía Martínez recorda que, malgrat que és tasca del redactor seleccionar una varietat de fonts per a una notícia televisiva o radiofònica, s'ha d'anar en compte que la persona que munta el sumari de notícies reculli aquesta varietat. Per assegurar aquest equilibri, Martínez destaca que cal formar

erotisme. Les imatges d'una notícia poden ser una oportunitat per mostrar dones i homes en rols que

tota la redacció en perspectiva de gènere, "sobretot els quadres intermedis, les persones que solen coordinar una secció i estan autoritzades a modificar-ne els continguts". Ç

Més informació a:

www.informarsobreviolenciamachista.com → Taller virtual sobre periodisme amb perspectiva de gènere.

<http://dones.gencat.cat/ca/ambits/expertes> → Cercador d'Expertes de l'Institut Català de les Dones.

